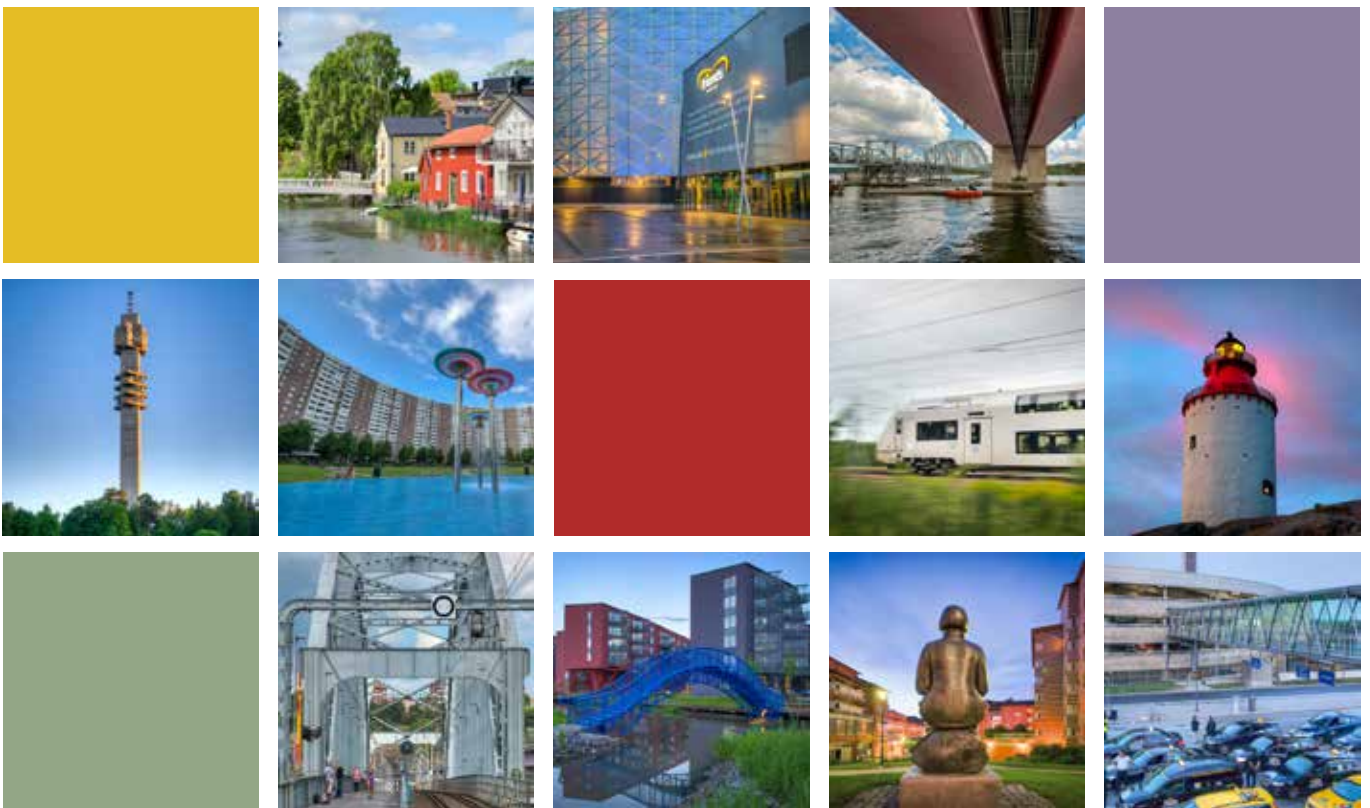

Rapport 2013

Stockholms län utvecklar sfi

– en kartläggning av sfi-verksamheterna

Christina Stattin | 2013-11-14

KSL

Kommunförbundet
Stockholms Län

Innehållsförteckning

<i>Sammanfattning</i>	3
<i>1. Inledning</i>	4
<i>2. Bakgrund</i>	5
<i>3. Syfte och mål</i>	6
<i>4. Metod</i>	6
<i>5. Styrdokumenten för sfi</i>	8
<i>6. Bakgrundsfakta</i>	11
<i>7. Kartläggningens resultat</i>	12
7.2 Omfattning i tid av den erbjudna utbildningen?	13
7.3 Vilka möjligheter till flexibla studier finns?	13
7.4 Hur genomförs kartläggning av individens förkunskaper och eventuell yrkesbakgrund?	14
7.5 Köp av sfi från annan kommun, vad köps och i vilken omfattning?	15
7.6 Annat samarbete med kommun, Arbetsförmedling, annan?	15
7.7 Finns det särskilda inriktningar? Vilka?	16
7.8 Vilka är kostnaderna för sfi? Vilken kostnadsmodell används?	17
7.9 Kvalitetsarbetet	18
7.10 Goda exempel på lyckade sfi-insatser	19
7.11 Finns behov av utveckling för att mer individualisera sfi?	23
7.12 Vilka svårigheter/utmaningar finns?	24
7.13 Inom vilka områden kan ni tänka er att samarbeta med andra kommuner? ...	25
7.14 Övrigt av intresse för länets sfi	26
<i>8. Diskussion och slutsatser</i>	27
8.1 Slutsatser – förslag att arbeta vidare med	30

Sammanfattning

Uppdraget att genomföra en kartläggning av svenska för invandrare (sfi) verksamheterna i länets kommuner initierades i förstudien ”Minska gapet”. Förstudien tillkom på Arbetsmarknadsberedningens initiativ och hade till uppgift att intervjua förvaltningschefer inom området för att undersöka behovet av regionalt samarbete. En utveckling av sfi var ett av behoven som framkom. I kartläggningen har samtliga 26 kommuner intervjuats utifrån en i förväg utsänd frågemall.

Kartläggningen visar en bild av sfi i länet som mycket diversifierad. En mångfald av utvecklingsarbete pågår i kommunerna mot en flexiblere och mer individualiserad sfi. De utmaningar och svårigheter man ser framför sig handlar om olika saker men knyter an till den individanpassade och flexibla undervisningen.

Många förslag om utveckling genom samarbete mellan kommunerna i länet framkom också. Dessa är dock starkt beroende av vad som händer med Sfi-utredningen (SOU 2013:76) varför man bör avvakta vad som vidare händer med förslagen i denna. Utredningen föreslår bl.a. att sfi ska upphöra som skolform och istället ingå i den kommunala vuxenutbildningen samt att hela vuxenutbildningen ska ingå i det nationella valfrihetssystemet vilket innebär att enskild anordnare kan ansöka hos skolinspektionen om huvudmannaskap för sfi liksom för övriga vuxenutbildningen.

De områden som man kan gå vidare med nu är att:

- Låta sfi ingå i en länsgemensam upphandling av vuxenutbildning om möjligt.
- Ha kontinuerligt erfarenhetsutbyte.
- Förmedla och diskutera goda exempel mellan kommunerna.

De områden där samarbete skulle behövas men där man bör avvakta är:

- Studieplansarbetet, kartläggning, validering och systematisering av detta.
- Fler yrkesinriktningar utifrån individens förutsättningar och arbetslivets behov.
- Framtagande av gemensamma nyckeltal.
- Samordna insatserna kring analfabeter och kortutbildade.
- Samordna pris och betalningsmodeller.

Områden där arbete redan pågår på KSL:

- De regionala programråden arbetar med att försöka ta fram regionala bilder över arbetslivets behov av utbildade personer.
- Det regionala samrådet arbetar med att utveckla samarbetet med Arbetsförmedlingen.

Ett stort tack till samtliga intervjupersoner som deltagit i kartläggningen.

1. Inledning

Vuxenutbildningen består av tre skolformer; kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare (sfi). Utgångspunkten för vuxenutbildningen ska vara den studerandes behov och förutsättningar. Målet är att ”vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällsliv samt att främja sin personliga utveckling”(SkolL 20:2).

Sfi är en rättighet för individen och en del i den nyanländas väg in i det svenska samhället. Ledorden för sfi är individanpassning och flexibilitet vilka bl.a. leder till utveckling mot olika inriktningar och olika möjligheter till flexibla studier. Sfi har varit och är, delvis på grund av förändrat ansvar mellan kommun och Arbetsförmedlingen i och med etableringsreformen, föremål för nationellt förändringsarbete.

Den nyligen presenterade Sfi-utredningen (SOU 2013:76) kommer, om förslagen genomförs, att innebära än större förändringar för kommunerna och inte bara för sfi utan för hela vuxenutbildningen. Förslaget innebär i korthet att enskilda utbildningsanordnare ska kunna bli godkända som huvudmän inom sfi, grundläggande och gymnasial vuxenutbildning. Kommunens huvudansvar blir att årligen fastställa ett utbildningsutbud, att ta emot och vägleda individen in i studier (förslaget presenteras kort nedan under kapitel 5).

Av betydelse för sfi fick den förändring som beslutades under 2010 och som innebar förändrat ansvar för kommunen kring nyanlända. Då etableringsreformen (Lag (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare) infördes i slutet av 2010 kom utbildningen i sfi i fokus. I och med reformen flyttades ansvaret för den nyanländas integration – etablering - över från kommunen till Arbetsförmedlingen. De uppgifter som kommunen fortsättningsvis ansvarar för är bl.a. sfi och samhällsorienteringen. Detta regleras i § 7 i ovanstående lag som också anger att ”Etableringsplanen ska utformas tillsammans med den nyanlände och i samverkan med berörda kommuner..” Förordning (2007:1364) om Arbetsförmedlingens samarbete med kommuner om arbetsmarknadspolitiska program är också av intresse i sammanhanget. I denna anges förutsättningarna för att Arbetsförmedlingen ska kunna ingå överenskommelser med kommunen om insatser.

2. Bakgrund

På uppdrag av KSLs Arbetsmarknadsberedning genomförde KSL i början av 2012 en förstudie, ”Minska gapet”, med syfte att ge beredningen underlag för beslut om vilka regionala frågor som ska lyftas till en samverkansnivå inom KSL. Länets förvaltningschefer inom utbildning, arbetsmarknad och personal intervjuades för att ringa in behoven. I förstudien framkom bl.a. behov av att ytterligare utveckla sfi genom samverkan.

För att få kunskap om och förståelse för vad en samverkan kring sfi kan innehålla har KSL genomfört en kartläggning av sfi-verksamheterna i länet.

Samarbetet i länet kring vuxenutbildningen pågår sedan 2007 med mål att skapa en vuxenutbildningsregion. Just nu diskuteras i samarbetet hur man ska gå vidare med bl.a. gemensam upphandling av kommunal vuxenutbildning eller ej. Ett kvalitetsarbete har också utvecklats där en gemensam enkät genomförs liksom utvärderingar hos utbildningsanordnarna. Den gemensamma studerandeenkäten genomförs för komvux och sfi under hösten 2013. Syftet är bl.a. att möjliggöra jämförelser, diskutera kvaliteten och att ge information till studerande och politiker. Samtliga kommuner i länet ingår också i samarbetet med gemensam utvärdering av kvaliteten hos utbildningsanordnarna inom vuxenutbildningen. Utvärderingarna genomförs av en särskilt anställd samordnare och en medbedömare (skolledare) från kommunerna. Syftet är att det regionala arbetet ska stödja det lokala arbetet bl.a. genom att:

- bidra till ökad kvalitet hos utbildningsanordnarna så att lärandet för de studerande stärks;
- stödja huvudmannens avtalsuppföljning;
- skapa underlag som underlättar för den studerande att välja utbildningsanordnare;
- medbedömarna får kompetensutveckling då de utvärderar annan verksamhet.

För sfis del har det länsgemensamma arbetet koncentrerats kring de sfx (svenska för invandrare som har yrkeskompetens med sig) utbildningar som finns i länet, att utveckla dem och att skapa ett hållbart system kring dem. Kommunerna i länet har också gått samman och finansierar en samordnartjänst för samtliga sfx. De sfx som finns är;

- svenska för bussförare (sfb) i Tyresö;
- svenska för företagare (sff) i Botkyrka;
- svenska för hantverkare (sfh) i Haninge;
- svenska för ingenjörer (sfinx) i Järfälla och Stockholm;
- svenska för lastbilsförare (sfl) i Stockholm;
- svenska för medicinsk personal (sfa medicin) i Södertälje;
- svenska för pedagoger (sfp) och svenska för ekonomer, jurister, samhällsvetare (sfej) i Stockholm
- svenska för IT-programmerare (sfx-it) i Tyresö.

3. Syfte och mål

Syftet med kartläggningen är att få kunskap om hur kommunerna organiserar sin sfi (inklusive hur kommuner arbetet med upphandling av sfi), goda exempel från kommunerna i länet eller utanför länet samt att se om det finns områden som kommunerna vill samverka kring.

4. Metod

Samtliga kommuner intervjuades under perioden juni till september 2013. De intervjuade är rektorer för vuxenutbildningen eller biträdande rektorer med ansvar för sfi. För de fyra kommuner, Danderyd, Täby, Vallentuna och Vaxholm, som är samlade i Kunskapscentrum Nordost (KC Nordost) intervjuades rektor för centret. Intervjuerna genomfördes via telefon enligt en frågemall som var utskickad i förväg.

De uppgifter som efterfrågades i frågemallen var:

1. Kommun.
2. Uppgiftslämnare.
3. Upphandlad och/eller egen regi. Avtalstid för upphandling?
4. Omfattning i tid, antal timmar, av den sfi som kommunen erbjuder?
5. Möjlighet till flexibla studier avseende att kombinera sfi med studier i andra skolformer och i andra ämnen?
6. Hur sker kartläggningen av individens förkunskaper? Hur systematiseras resultaten av denna kartläggning?
7. Köp av sfi från annan kommun, vad köps och i vilken omfattning?
8. Annat samarbete med kommun, med Af, med annan?
9. Inriktningar (yrkesspår eller annat, exempelvis snabbkurser) som erbjuds?
10. Insatser för analfabeter?
11. Kostnader för sfi? Hur beräknas kostnaden, per poäng, närvaro, betyg?
12. Kvalitetsarbetet?
13. Goda exempel på lyckade sfi-insatser?
14. Behov av utveckling för individualiserad sfi?
15. Svårigheter?
16. Samarbetsmöjligheter?
17. Annat av intresse?

Efter att intervjuerna genomförts sammanställdes de och skickades ut till de intervjuade för kontroll, vilket resulterade i vissa justeringar och tillägg. I september genomfördes ett dialogseminarium med de intervjuade utifrån detta utskick. Synpunkter som framkom under seminariet har fogats in i denna rapport.

Avgränsningar

Kartläggningen har endast fokuserat på sfi ur kommunal aspekt och kommunens ansvar för folkbokförda invånare. Sfx var undantagen från kartläggningen.

Sfi-utredningen (Svenska för invandrare – valfrihet, flexibilitet och individanpassning, SOU 2013:76) var ej publicerad då intervjuerna genomfördes men publicerades under tiden som rapporten skrevs varför hänsyn tagits till dess resultat i rapportens slutförslag.

Definitioner och förkortningar

I rapporten omtalas tjänstekoncession vid ett par tillfällen då det är den form som några kommuner valt för köp av utbildningstjänster.

Tjänstekoncessioner är uttryckligen undantagna från Lagen (1992:1528) om offentlig upphandling (LOU). En tjänstekoncession är enligt definitionen ett kontrakt av samma typ som ett tjänsteupphandlingskontrakt med den skillnaden att ersättningen för utförandet av tjänsterna utgörs antingen av rätt att utnyttja tjänsten eller dels av sådan rätt, dels av betalning. För att ett kontrakt ska betraktas som en tjänstekoncession förutsätts det att tjänsteutföraren ansvarar för affärsriskerna i anknytning till tjänsterna.

I rapporten används genomgående förkortningarna:

Sfi – svenska för invandrare

Sfx – svenska för invandrare med vissa yrkeskompetenser

Sas – svenska som andra språk

Syv – studie- och yrkesvägledare

Vux – den kommunala vuxenutbildningen

5. Styrdokumentet för sfi

Den nya skollagen (2010:800) och förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning började att tillämpas för sfi i juli 2012. Samtidigt började dessutom den nya läroplanen för vuxenutbildningen att användas för sfi. Mål och strategi för den vuxenutbildning som har kommunerna som huvudmän formulerades i propositionen från 2001 Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen (prop. 2000/01:72).

Enligt propositionen Vuxnas lärande ska utgångspunkten för vuxenutbildningen inklusive sfi vara den enskildes behov och förutsättningar. Stödet för den vuxnes lärande kan ha formen av undervisning, handledning, studievägledning samt bedömning av måluppfyllelse och kunskaper. Den enskilde ska också få en individuell studieplan. Den individuella studieplanen ska utgå ifrån individens förutsättningar och livssituation. Ett viktigt kännetecken för verksamheten är att den ska vara tillgänglighet och flexibilitet i tid och rum. Beaktande av de kunskaper och kompetenser som den vuxne erövrar i andra sammanhang, till exempel i yrkes- och samhällsliv, ska prägla verksamheten. Validering blir då en viktig utgångspunkt när verksamheten utformas. Utformningen av vuxenutbildningen bör ske i nära samverkan med företrädare för den infrastruktur kommunerna utvecklar tillsammans med andra aktörer och intressenter, till exempel arbetsgivare.

Målet för utbildning i svenska för invandrare är att vuxna invandrare ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling. Utbildning i sfi ska ge grundläggande kunskaper i det svenska språket. Sfi syftar även till att ge vuxna invandrare som inte kan läsa eller skriva möjlighet att förvärva sådana färdigheter. Läs- och skrivinläringen får ske på elevens modersmål eller något annat språk som eleven behärskar. Individen ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att kommunicera muntligt och skriftligt på svenska i vardags-, samhälls- och arbetsliv. Sfi kan även förbereda för vidare studier.

Kommunerna har skyldighet att erbjuda sfi till vuxna invandrare som saknar grundläggande kunskaper i svenska språket. Utbildningen bedrivs i form av kurser enligt en kursplan. Utbildningen ska i genomsnitt under en fyraveckorsperiod omfatta minst 15 timmars undervisning i veckan.

Beroende på studiebakgrund och förkunskaper placeras den studerande in på en av tre studievägar med olika studietempo. Oavsett vilken studieväg den studerande börjar på har hon eller han rätt att studera upp till och med kurs D på studieväg 3 (se nedan).

Kursplan svenska för invandrare

I förordning (SKOLFS 2009:2) om kursplan för svenskundervisning för invandrare uttrycks utbildningens mål och karaktär. Målet för sfi är bl.a. att den studerande ska utveckla sin förmåga att läsa och skriva svenska och sin förmåga att tala, samtala, läsa, lyssna och förstå svenska i olika sammanhang. Enligt förordningen karaktäriseras sfi av att den studerande utvecklar en kommunikativ språkförmåga. Förordningen reglerar också utbildningens uppbyggnad.

Utbildningen består av tre olika studievägar, sfi 1, sfi 2 och sfi 3, som riktar sig till personer med olika bakgrund, förutsättningar och mål. Sfi 1 utgörs av kurserna A och B, Sfi 2 av kurserna B och C samt Sfi 3 av kurserna C och D. Kurserna tydliggör progressionen inom utbildningen. Den studerande kan avsluta sfi efter respektive kurs eller studieväg men intentionen är att alla ska ges möjlighet att studera till och med kurs D.

Kursplan svenska som andraspråk

Kursen svenska som andraspråk är en av kurserna inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå (SKOLFS 2012:18). Kursen ger de studerande med annat modersmål än svenska en möjlighet att utveckla sin förmåga att kommunicera på svenska språket. Kursen ska bidra till att de studerande stärker sin flerspråkiga identitet och utvecklar tillit till sin egen språkförmåga. Betygsskalan för kursen har fem godkända steg A, B, C, D och E och ett underkänt steg F. Preciserade kunskapskrav finns för tre av betygen – A, C och E vilka beskrivs i betygskriterier.

Läroplan

Läroplanen för vuxenutbildningen från 2012 omfattar också sfi. Läroplanen innehåller dels en avdelning om vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund och dels ett avsnitt med övergripande mål och riktlinjer fördelade på rektors, lärares och personalens ansvar.

Förslag till förändringar i styrdokumentet

I promemorian *Ds 2013:61* publicerad den 21/10 2013 föreslås att en nyanländ invandrare som får etableringsinsatser och utan godtagbart skäl avvisar ett erbjudet lämpligt arbete inte ska ha rätt till fortsatta insatser. Detta ska gälla under förutsättning att individen har arbete eller är arbetssökande som huvudsaklig aktivitet enligt sin etableringsplan. I samma promemoria föreslås den prestationsbaserade stimulanssättningen inom sfi, den så kallade sfi-bonusen, avvecklas. Förändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2014

Utredningen kring sfi, Svenska för invandrare- valfrihet, flexibilitet och individanpassning *SOU 2013:76*, presenterade sitt förslag den 31/10 2013. Utredningen lämnade förslag bl.a. på hur valfrihet och individuell anpassning kan ökas inom sfi och om Arbetsförmedlingens möjlighet att upphandla den sfi som ingår i en etableringsplan.

Utredningens förslag i sammanfattning är:

- Sfi och svenska som andraspråk inom grundläggande komvux slås ihop till en utbildning.
- Kurserna i sfi blir oförändrade men det blir ett förändrat system med mer sammanhållna studievägar.
- Sfi upphör som egen skolform och blir en del inom komvux vid sidan av grundläggande vuxenutbildning och gymnasial vuxenutbildning.
- Kraven ökar på utbildningsanordnarna att erbjuda sfi flexibelt och individanpassat. En bestämmelse införs i skollagen som innebär att huvudmannen ska verka för att sfi erbjuds på tider som passar den studerande, om den studerande har andra aktiviteter som arbetsmarknadspolitiska program, annan utbildning, praktik, förvärvsarbete m.m., ska detta beaktas. Detta gäller bland annat också för föräldraledighet.
- Nationella valfrihetssystem reglerade i skollagen införs för sfi (sfi-peng) samt för grundläggande och gymnasial komvux.

- Valfrihetssystemet med sfi-peng ges en särskild utformning. Utbildningen ska anpassas helt efter den studerandes förutsättningar och studierna fortsätter så länge framsteg görs och till dess studiemålen är uppnådda. Det öppnar för en starkt incitamentsbaserad utbetalningsstruktur där sfi-pengen betalas ut i efterhand.
- Kraven på studieplanens innehåll utökas till bl.a. uppgifter den studerandes kunskapsutveckling, anpassningar av utbildningen och skäl till avbrott.
- Kommunen ska årligen fastställa sitt utbildningsutbud.
- Kommunerna kommer att ha ett fortsatt ansvar för mottagning av de studerande och ett utökat ansvar för vägledning bland annat inför valet av utbildningsanordnare. Kommunerna kommer också att ha kvar möjligheten att erbjuda utbildning i egen regi. Detta blir en skyldighet om inga enskilda utbildningsanordnare etablerar sig på rimligt avstånd. Kommunerna ansvarar för att alla som har rätt till utbildning också får tillgång till den.
- Statens skolinspektion ska godkänna utbildningsanordnarna som huvudmän i enlighet med skollagen för att dessa ska få bedriva utbildning inom ramen för valfrihetssystemet. Skolinspektionen ska också svara för tillsyn och kontroll.
- Arbetsförmedlingen får möjlighet att upphandla sfi för personer med etableringsplan under förutsättning att detta sker buntat med andra arbetsmarknadspolitiska aktiviteter som praktik, yrkessvenska och/eller yrkesutbildning. För de flesta i den här gruppen kommer fortfarande det bästa alternativet vara att Arbetsförmedlingen hänvisar till hemkommunen för sfi. Efterhand som Arbetsförmedlingen bygger ut sina rutiner och kontrakterar fler utbildningsanordnare kan en större andel av etableringsgruppen bli aktuell. Arbetsförmedlingen kan successivt pröva rutiner och utvidga den här möjligheten.

6. Bakgrundsfakta

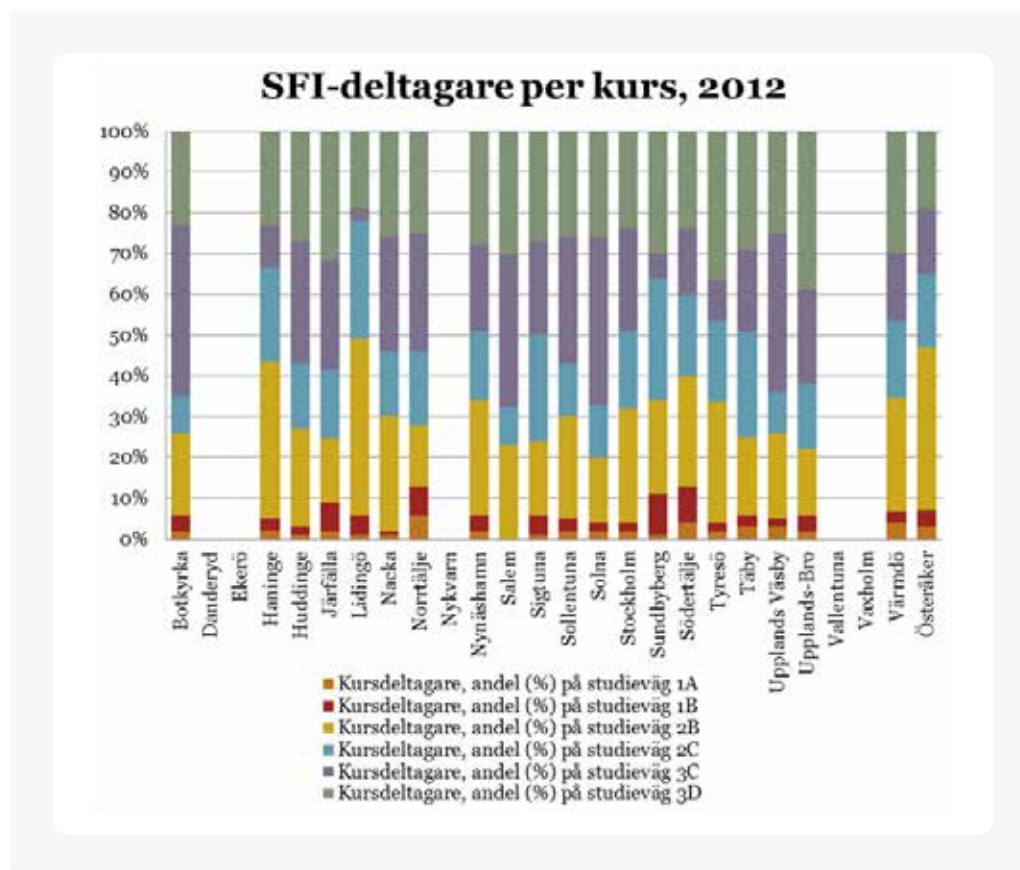
Tabellen nedan visar antal studerande i sfi i respektive kommun år 2012 samt i en procentuell fördelning i länet.

Huvudmän	Antal	%
Botkyrka	2015	6
Danderyd	0	0
Ekerö	0	0
Haninge	1706	5
Huddinge	1765	5
Järfälla	1196	3
Lidingö	334	1
Nacka	1054	3
Norrtälje	295	1
Nykvarn	0	0
Nynäshamn	312	1
Salem	107	0
Sigtuna	940	3
Sollentuna	817	2

Huvudmän	Antal	%
Solna	1187	3
Stockholm	17345	50
Sundbyberg	849	2
Södertälje	2349	7
Tyresö	309	1
Täby	931	3
Upplands Väsby	592	2
Upplands-Bro	293	1
Vallentuna	0	0
Vaxholm	0	0
Värmdö	181	1
Österåker	267	1
Länet totalt	34844	100

Källa Skolverkets databas <http://www.jmfтал.artisan.se/databas.aspx?presel#>

Tabellen nedan visar gruppen sfi-studerande fördelad på studieväg respektive kurs.

7. Kartläggningens resultat

Resultatet av kartläggningen ger en bild av att sfi i länet är föremål för en hel del utveckling men också att kommunerna var för sig utformat och hanterat utbildningen på olika sätt. På vissa frågor har svaren varit lika många som antal svarande. Kommunerna hantlar sin sfi på olika sätt, är flexibla på skilda vis, visar stora skillnader i pris och kostnadsmodeller o.s.v.

7.1 Upphandlad utbildning eller utbildning i egen regi

Den första frågan handlade om hur kommunen organiserar sin sfi med avseende på om den genomförs i egen regi eller av externa utbildningsanordnare. Av länets 26 kommuner har 12 sfi i egen regi, två kommuner köper interkommunalt av andra kommuner, nio upphandlar allt, en kommun auktoriserar anordnare och två kommuner har både upphandlad sfi och sfi i egen regi (Stockholm och Södertälje).

Kommun	Egen regi	Upphandlad	IKE	Auktorisation	Samarbete KCNO	Samarbete 7-gruppen
Botkyrka	x					
Danderyd		x			x	x
Ekerö			x			
Haninge	x					
Huddinge		x				
Järfälla	x					
Lidingö	x					
Nacka				x		
Norrtälje		x				
Nykvarn			x			
Nynäshamn	x					
Salem	x					
Sigtuna	x					
Sollentuna		x				x
Solna		x				x
Stockholm	x	x				
Sundbyberg	x					
Södertälje	x	x				
Tyresö	x					
Täby		x			x	x
Upplands-Bro	x					
Upplands Väsby		x				x
Vallentuna		x			x	x
Vaxholm		x			x	x
Värmdö	x					
Österåker	x					

Sju kommuner genomför gemensam upphandling, 7gruppen. I gruppen innefattas Sollentuna, Solna, Upplands Väsby samt Kunskapscenter Nordost (KCNO). Dessa kommuner har ett etablerat samarbete med avtalstillsyn och kvalitetsuppföljning. Övriga kommuner som upphandlat har gjort det själva utan samarbete med någon annan kommun. Både 7gruppen och Stockholm tillämpar tjänstekoncession (som inte är att betrakta som upphandling i Lagen om offentlig upphandlings mening). Ett par kommuner som upphandlar har

två utbildningsanordnare, en för lågutbildade individer och en för högutbildade. Nacka auktoriserar sina utbildningsanordnare, i avtalen har båda parter uppsägningstid och från kommunen har uppsägning skett, främst p.g.a. kvalitetsbrister.

Avtalstiderna varierar, någon har avtal på 3 år, någon på 2 år med möjlighet till förlängning enligt olika koncept. Förlängningsbeslut är aktuella fr.o.m. hösten 2013 för en kommun och det avtal som har längst tid går ut senast i juni 2016. Däremellan har kommunerna olika sista tid, som juni 2014 och juni 2015.

Totalt är 25 utbildningsanordnare aktuella i länet varav 11 externa anordnare. De externa är Competens, Folkuniversitetet, Hermods, Academedia, Lernia, Infokomp, ABF, Utbildningsborgen, Omsorgslyftet, Iris Hadar och Miroi.

7.2 Omfattning i tid av den erbjudna utbildningen?

På frågan om hur mycket i tid som kommunerna erbjuder en individ i sfi varierade svaren stort. De flesta uppger 15 timmar i veckan som grund, men att denna tid kompletteras med olika insatser såsom t.ex. språkpraktik, tillvalskurser, uttalsträning, data, handledning, tid med dramapedagog alternativt med speciallärare, open-learning och handledning. Fyra kommuner anger att de erbjuder 15 timmar i veckan och ungefär lika många att de erbjuder runt 18-20 timmar i veckan. Flera kommuner uppger att tiden prövas individuellt men minst 15 timmar i veckan ges. I någon kommun ställer socialförvaltningen ibland krav på heltidsundervisning.

Olika tider för olika studievägar, 15 timmar för studieväg 3 plus individuell handledning och minst 17 timmar för studieväg 1-2, uppger en kommun att man tillämpar. I en annan kommun är tiden inte reglerad i avtal, utan leverantören ska stödja individen fram till kunskapsmålen, vilket kan innebära t.ex. 25 timmar i veckan. Någon kommun har undervisningslokaler öppna kontinuerligt och uppmuntrar de studerande att vara kvar. En annan har reguljär sfi på för-, eftermiddag eller kväll och flex med individuellt schema därutöver.

7.3 Vilka möjligheter till flexibla studier finns?

På frågan om vilka möjligheter till flexibla studier som kommunen erbjuder fick kartläggningen svar som dels rörde tiden och dels flexibilitet i meningen att kunna kombinera sfi med andra studier.

Flexibilitet i tid

Samtliga kommuner erbjuder olika möjligheter att förlägga studierna på varierande tider såsom för- och eftermiddag, kväll och i vissa fall också helger. En del kommuner har mer begränsat erbjudande, t.ex. dag och kväll medan andra erbjuder alla möjligheter. Flera kommuner ger också individuella schemalösningar. Begränsningar finns i vissa fall för studieväg 1 som endast ges på dagtid. Distans erbjuds av flera kommuner, framförallt för studieväg 3 och ytterligare några kommuner anger att man är på väg att utveckla distansmöjligheterna. Därutöver finns det som kallas utvecklad distans, en form av öppet hus där lokalerna är öppna kontinuerligt för studier och det som kallas sfi flex (se nedan under 7.10).

För sfi-studier under sommaren har man korta sommarstängningar för de kommuner som stänger men flera kommuner uppger att de har öppet på olika sätt också under sommaren, alternativt erbjuder distansundervisning med öppna lokaler. Också här finns olika kombinationer av flexibilitet, t.ex. en kommun uppger att man erbjuder sommarstudier men inte kväll och helg.

Flexibilitet i form av kombinationer av andra studier med sfi

De flesta menar att kombinationsstudier av olika slag är möjligt, särskilt sfi i kombination med grundläggande vux. Några kommuner påpekar att individen måste söka särskilt, medan andra uppger att frågan inte dykt upp. Man menar att det endast är en handfull individer som utnyttjar möjligheten.

Svårigheterna med att kombinera sfi med andra studier är av olika slag. En svårighet som uppges av ett par kommuner är att svenska språket fortfarande är svagt vilket gör det svårt för individen att tillgodogöra sig andra studier. En annan svårighet är att de studerande ofta är uppbokade av insatser som Arbetsförmedlingen planerat in, yrkessvenska t.ex. Någon kommun har krav på att individen ska ha klarat sfi på D-nivå alternativt att den studerande genomgår en prövning. För individen gäller att den ska ha förutsättningar för att klara utbildningen och då ställer vissa kommuner kravet att sfi-studierna är avklarade.

7.4 Hur genomförs kartläggning av individens förkunskaper och eventuell yrkesbakgrund?

Vid frågan om hur kartläggningen av individens förkunskaper går till och om individens yrkesbakgrund finns med i denna uppger de flesta kommuner att kartläggningen sker i två steg, först en översiktlig vid inskrivning och därefter en mer fördjupad. Några använder sig av introduktionskurser, andra har inskrivningsenheter/sluss. Flera kommuner har testpedagoger.

Inskrivningens uppgifter och/eller ansökan blir början på studieplan hos flera kommuner. Studieplan har uppgifter om skolbakgrund, arbete i Sverige och andra länder, kontakt med svenska språket m.m. men mer sällan om individens yrkesbakgrund. Testresultaten som genomförs av vissa kommuner förs in i den individuella studieplanen, men oftast bara det som har med sfi att göra. Testpedagoger gör i en del kommuner också en grov kartläggning av yrkesbakgrund och framtida yrke samt prognos för studiernas avslutande. Hos några kommuner används ett webbformulär som blir bas i studieplanen. Ett par kommuner tar i sina svar i kartläggningen upp frågan om möjligheter till validering av tidigare införskaffade kunskaper.

Efter den inledande ansökan/inskrivning placeras individen på en studieväg, vilket kan ändras efter den fördjupade kartläggningen som görs i ett senare skede. I den fördjupad studieplan kan uppgifter om yrke och studiebakgrund finnas med. Fördjupningen av studieplanen sker också hos anordnarna. Ett par kommuner uppger att varje lärare testar och nivågrupperar, men att detta inte dokumenteras särskilt.

Aktiva funktioner vid kartläggning och framtagande av studieplanen är inledningsvis administrationen och därefter syvare och lärare. Någon kommun uppger att man har en inskrivnings- och kartläggningsenhet som tar emot nya studerande genom anmälan eller dropin och där studieplanen tas fram. På enheten genomförs kartläggning och tester genom testpedagoger och utifrån detta sker nivåbedömning och placering. För de utan förkunskaper sker inslussning med kontinuerlig intagning. Flera kommuner har liknande slussverksamheter (se nedan 7.10).

Vissa kommuner har en form av introduktionskurs av olika längd och upplägg men med uppgift att bl.a. kartlägga och bestämma nivå för individens studier. Resultatet blir en fördjupad studieplan. Längden på introduktionskursen varierar mellan 3 och 6 veckor.

Finns det en systematisk sammanställning av kartläggningen?

De flesta kommunerna använder sig av ett pappers- och pärmsystem. Några hänvisar till att en del resultat förs in i ett av de två studerande-registreringssystemen, Pro capita och Extens. Ett par kommuner uppger att man har datasystem med ett webbformulär där bakgrund m.m. registreras som individuell studieplan.

Flera kommuner menar att både kartläggning, studieplan samt systematisering av detta är ett utvecklingsområde.

7.5 Köp av sfi från annan kommun, vad köps och i vilken omfattning?

De flesta kommunerna beviljar interkommunal ersättning i mindre omfattning, dels för sfx och dels för individer som arbetar i annan kommun samt till Huddinges sfi hörsel. Den totala omfattningen av detta är ca 5%-25%. En del kommuner uppger köp av och försäljning i form av antal platser. Man uppger samtidigt att det interkommunala utbytet inte är en viktig fråga.

Ett par kommuner köper allt och då främst från den närliggande kommunen. Några köper platser från folkhögskolor varav en på distans.

Någon kommun uppger att man blivit restriktivare med att köpa platser, bara om individens arbete motiverar det samt sfxn. Någon anger att man har tilläggsavtal med anordnarna för att kommunens invånare ska kunna läsa exempelvis i Stockholm.

7.6 Annat samarbete med kommun, Arbetsförmedling, annan?

Denna fråga rörde samarbete som sfi har i vid mening, såväl inom kommun, mellan kommunerna, med Arbetsförmedlingen som med annan aktör.

Inom kommunen

Inom kommunen sker samarbetet med socialtjänsten, enligt några av de intervjuade. Någon menar att detta samarbete är omfattande. Samarbete med flyktingsamordning/introduktionsenhet uppger ett par kommuner, men detta är något som minskat betydligt sedan etableringsreformen infördes. Samarbete med äldreomsorgens företag och kommunen kring sfi med inriktning mot vård anges också samt i något fall samarbete med gymnasieskolan.

Mellan kommunerna

På Södertörn är samarbetet starkt mellan kommunerna, man möts regelbundet och samarbetar bl.a. kring BAS (grundutbildning för kortutbildade personer, se nedan 7.10) och kompetensutveckling för lärare. Ett annat samarbete i länet är de sju kommunerna som har ett samordnat avtal för köp av sfi genom tjänstekoncession. I övrigt uppger kommunerna enstaka kontakter med andra kommuner. Några av de intervjuade som inte har kommunkontakter önskar ett erfarenhetsutbyte mellan kommunerna.

Med Arbetsförmedlingen (Af)

Samarbetet med Arbetsförmedlingen ser mycket olika ut. I vissa kommuner finns det inte alls och i vissa fungerar det bra. I ett par kommuner sker samarbetet med Arbetsförmedlingen på individnivå medan det inte är möjligt p.g.a. sekretess från Arbetsförmedlingen i andra. Några menar att samordning med Arbetsförmedlingen håller på att utvecklas. En av

kommunerna som uppger att samarbetet är helt obefintligt beskriver att informationen om vilka som är i etableringen kommer från Centrum för samhällsorientering till kommunen.

Några uppger att man träffar etableringshandläggarna regelbundet, andra menar att möten på handläggarnivå sker ibland men inte strukturerat och systematiskt och inte på chefsnivå, alternativt bara på chefsnivå. Någon kommun uppger att man har ett utbyte kring planeringen genom att man går igenom alla studerande. I samma kommun deltar också Arbetsförmedlingen kring kommunens sfx, de studerande är inskrivna vid förmedlingen och de står för valideringen.

Andra svarsvarianter angående förhållande till Arbetsförmedlingen är att samarbetet främst sker kring ungdomar och nyanlända upp till 25 år, att man har träffar med dem men med frågor på övergripande nivå och någon hänvisar till den Lokala överenskommelsen (LÖK).

Förändringar till det sämre har skett i ett antal kommuner vad gäller förhållandet till Arbetsförmedlingen dels till följd av att kommunen inte längre har utbildningen i egen regi och dels till följd av etableringsreformen som lett till det sämre, framförallt i planeringsavseende, men också till följd av t.ex. den otydliga funktion som Arbetsförmedlingens lots har. Att utbildningen inte längre är i egen regi får till följd att det samarbete som tidigare fanns t.ex. kring praktik inte längre sköts av kommunen, utan av anordnarna.

Med övriga aktörer

Övriga samarbeten som nämns är de finansiella samordningsförbunden som finns i några kommuner och som används om en individ är aktuell hos flera myndigheter. Några kommuner uppger därutöver samarbete med företag och någon med den ideella sektorn.

7.7 Finns det särskilda inriktningar? Vilka?

I denna fråga efterhördes om kommunen har olika inriktningar på sin sfi, inriktningarna kunde vara gentemot yrken eller av annat slag. Enhetlighet i begreppsanvändningen saknas här vad gäller yrkesinslag i utbildningen. Det är oklart om man menar samma eller olika saker med de begrepp som används, de ord som brukas är yrkesinriktning, yrkesinslag, yrkesinfärgning och yrkesspår. I denna rapport har de samlats ihop till en kategori. Flera kommuner uppgav att de inte har några inriktningar eller spår och att detta var ett utvecklingsområde, fler och olika inriktningar borde kunna erbjudas, menade man.

Åtta kommuner har yrkesspår och ytterligare en försöker få in mer yrkesinriktning i sfi. De yrkesspår som finns är:

- vård och omsorg, barn, förskola och skola, alla serviceyrken (Botkyrka) som också har ett ESF- projekt Akademisk power som är ett komplement till sfx;
- vård och omsorg (Haninge, Upplands Väsby och Upplands-Bro som planerar start till hösten);
- köksutbildning som yrkesspår (Järfälla);
- vård och omsorg, logistik och lager samt lokalvård (Sigtuna som startar yrkesspår i höst);
- restaurang i samarbete med gymnasiet (köksbiträdesutbildning), personlig assistent, vård och omsorg, service, turism, fastighet (Stockholm); * handel och vård och omsorg (KC Nordost).

En kommun uppgav att man på två yrkesutbildningar, vård och omsorg samt barn och fritid, har lagt in extra svenska (Lidingö). En annan kommun (Nacka, se nedan under 7.10) beskrev hur man lägger in yrkesinslag på fler och fler utbildningar.

Flera kommuner erbjuder snabbspår. Och någon kommun anger att ännu snabbare studietakt löses i samarbete med läraren och extra stödmaterial. Några kommuner har utbildningen i långsammare takt och en har särskild inriktning för hörselskadade.

Ett svar som inte direkt handlar om inriktningar men som ändå kan vara av intresse för fler kommuner är Nackas ambition att uppmuntra den studerande med annat modersmål som vill läsa svenska att i första hand välja kursen svenska som andra språk (sas) i grundläggande vuxenutbildning och inte sfi. Argumenten för detta är bl.a. att grundläggande sas kan börja med alfabetisering, att det är lättare att läsa andra kurser parallellt med sas och att grundläggande vuxenutbildning berättigar till studiefinansiering via CSN. I den nu presenterade Sfi-utredningen (SOU 2013:76) föreslås just denna sammanslagning.

Analfabeter

En särskild fråga i kartläggningen riktade in sig på vilka insatser kommunen har i förhållande till analfabeter. Kommunerna uppger att gruppen analfabeter inte varit så stor, några kommuner har haft mycket få analfabeter, men att den ökar.

Norrortskommunerna har olika lösningar med mindre grupper i respektive kommun. Södertörnskommunerna har projektet BAS som vänder sig uteslutande till analfabeter (se nedan under 7.10). Alla kan dock inte tas emot i projektet, beroende på små språk, ålder m.m. och ett par kommuner i Södertörn har därför fått skapa egna lösningar för dessa. Önskvärt vore att BAS kunde ta alla analfabet och att Arbetsförmedlingen kunde köpa denna insats (liksom de borde kunna köpa sfx och andra utbildningar) av kommunen. I Stockholm har man "Rätt steg" på eftermiddagarna vilket innefattar modersmålsstöd och praktik som kompletterar sfi studieväg 1 på förmiddagarna.

De olika lösningarna som kommunerna valt är att ha ett särskilt arbetslag som arbetar med studieväg 1 i mindre grupper, att använda modersmålsstödjare, att ha speciallärare samt att ha lärare med bred språkkompetens i mindre grupper av studeranden.

Flera kommuner menar dock att detta är ett utvecklingsområde och att arbetet skulle kunna förbättras betydligt. Synpunkten att insatsen för analfabetgruppen skulle behöva samlas hos någon framfördes också.

7.8 Vilka är kostnaderna för sfi? Vilken kostnadsmodell används?

Denna fråga innehöll två frågor, kostnaden för sfi och vilken kostnadsmodell man använder. Samtidigt handlade frågan också om den interkommunala ersättningen. Kommunernas uppgifter visar på stora skillnader och på olika sätt att hantera budgeten, såväl i finansiering, vid försäljning och i hur betalningen till leverantörer går till. En del av skillnaderna är beroende av egen regi eller upphandlad verksamhet, men inte alla. Tio kommuner har ett ramanslag oavsett antal studerande, några kommuner har en summa per individ/avklarad studieväg och övriga har kostnaden fördelad per timme. Kostnad per timme kan räknas per erbjuden timme eller per närvarotimme. Kostnaden per timme kan också vara differentierad på de olika studievägarna där studieväg 1 är dyrast. Skillnaderna i pris är mycket stora.

Olika modeller att ersätta leverantören finns. Flera kommuner bl.a. 7- gruppen ersätter leverantören enligt en betalningsplan med 25% två veckor efter start, 25% efter halva tiden (efter 12 veckor hos någon) och resterande 50% vid betyg. Några kommuner har modellen med 80% av ersättningen först och 20% efter betyg.

Prisskillnaderna för sfi är stora, på studieväg 1 varierar ersättningen mellan 37 - 110 kr/

timme och för övriga studievägar är variationen mellan 18 - 58 kr/timme.

Om betalningen inte ges per timme kan den fördelas utifrån fullföljd kurs med godkänt betyg. En kommun har den modellen som också är differentierad utifrån nivå, där anordnaren ersätts med 20 000 kr för sfi a, 16 000 kr för b, drygt 14 000 kr för c och d, anordnaren får också extra ersättning för praktik (se nedan under 7.10).

De ersättningar som kommunerna säljer utbildningar för varierar mellan 35 och 60 kr per timme. Hörselinriktningen i Huddinge kostar 325 kr/timme.

7.9 Kvalitetsarbetet

Kartläggningen av sfi-verksamheterna genomfördes innan arbetet med den länsgemensamma enkäten (se ovan, kap 1) hade påbörjats. Kommunerna uppger flera olika sätt att arbeta med kvaliteten och nästan samtliga kommuner använder två eller flera sätt. Några menar att det är ett eftersatt område på sfi och att mer kunde göras, t.ex. inom områdena att bli bättre på analys av resultatet och att följa särskilda insatserna såsom modersmålsstödet och speciallärarstödet. En kommun poängterar att utvärderingen är densamma för sfi som för hela vuxenutbildningen medan andra uttrycker förhoppningen att skapa en sådan samordning. Flera kommuner ser det gemensamma kvalitetsarbetet i länet som positivt.

Den vanligaste metoden i kvalitetsarbetet är enkäter som återkommer med regelbundenhet till deltagarna. I några kommuner finns samordnade enkäter centralt i kommunen som också översatts till sfi-deltagarna. Utifrån enkätresultaten görs förbättringar inom verksamheten.

En annan metod är förberedda fokusgrupper av olika slag och med olika deltagarkategorier, regelbundet återkommande och med minnesanteckningar. En tredje metod är möten med personal och anordnarna såsom lärarträffar med jämna mellanrum och med anordnarnas platschefer.

Olika former av uppföljningar används också, en kommun uppger att man följer upp alla studerande varannan månad tillsammans med lärarna och ibland i grupp med de studerande. En annan att resultatet följs upp varje termin. En annan form av uppföljning är att man följer upp de studerande 6 månader efter avslutade studier samt att man följer upp avbrott och inbjuder till vägledning och förnyade studier för dessa.

Några kommuner tar upp den årlig kvalitetsredovisning i kommunen där sfi finns med, inför redovisningen utvärderar personalen verksamheten via arbetsplan och hanterar åtgärder i denna.

Övrigt kvalitetsarbete som anges av kommunerna är extern utvärdering, nyckeltal, kvalitets-/ årshjul, skolbesök från rektor minst en gång per halvår Lean-arbetet, möten med fokusfrågor, lärarnas egna utvärderingar,

utvärderingsdagar i arbetslag, avtalsuppföljning och tillsynsuppföljning, verksamhetsplaner och uppföljningar samt gemensam kompetensutveckling på Södertörn.

7.10 Goda exempel på lyckade sfi-insatser

Flera goda exempel anges av kommunerna bl.a. några av de yrkesinriktade kurserna som Stockholms utbildning till personlig assistent. Andra goda exempel är Rätt steg i Stockholm, mycket individuellt stöd i Lidingö, arbetet med studieplanen i Botkyrka. En del av de goda exemplen som väckte intresse vid det gemensamma seminariet presenteras nedan något utförligare:

Haninge *Sfi vård på Centrum Vux*

Sfi vård är en utbildning för de studerande att prova på arbete inom äldreomsorgen och samtidigt träna språket på en arbetsplats. Deltagarna som börjar på sfi vård har själva valt att delta i den. Centrum Vux har ett mycket gott samarbete med äldreomsorgen i kommunen och även med privata äldreboenden. Varje termin startar sfi vård med mellan 10 och 20 deltagare som i utbildningen varvar teori med praktik. Inom äldreomsorgen finns språkstödjare som stöttar «praktikanterna».

Sfi vård pågår under 15 veckor, de första tre veckorna med «vårdinriktad sfi». De studerande går sedan ut på praktik tre dagar i veckan, cirka sex timmar om dagen, i tio veckor. De tre praktikdagarna varvas med två teoridagar. Under teoridagarna går man igenom loggboken och alla nya ord och uttryck man kommit i kontakt med under praktikdagarna. Efter utbildningen vet de studerande om arbete inom vården är något för dem och de fortsätter då ofta att studera till undersköterska. Samtidigt har utbildningen gett de studerande en referens till sitt CV, en praktisk arbetslivserfarenhet och språket har utvecklats, framför allt muntligt men även skriftligt. Många söker och får extraarbete på sin praktikplats eller genom goda referenser på annan arbetsplats.

Järfälla *Köksutbildning*

Järfälla Lärcentrum bedriver sedan 2009 en köksutbildning i samarbete med Mälargymnasiet (tidigare den del som var HTS-gymnasiet). Deltagarna på kursen studerar olika ämnen inom kök på gymnasienivå såsom varmkök, kallkök och livsmedelshygien parallellt med studier i svenska som andraspråk på sfi- eller grundläggande nivå. Tre dagar i veckan är utbildningen förlagd i skolan, en av dagarna i gymnasiets utbildningskök och två dagar är det praktik på restauranger eller skolkök. Yrkesläraren och läraren i svenska har ett tätt samarbete och handledarna på praktikplatserna är en viktig del i utbildningen. Köksutbildningen har inriktning mot svensk mat och svenska traditioner och är en bra grundutbildning för arbete i köks- och restaurangbranschen. Att studera svenska i kombination med praktiskt arbete kan stödja den språkliga utvecklingen. Drygt 50 deltagare har fullföljt kursen och ca 60% av deltagarna har fått arbete inom kök och restaurang.

Nacka *Sfi och praktik*

Den praktik som Nacka nu erbjuder alla sfi-studerande kan vara såväl språkpraktik som yrkespraktik, det är upp till den studerande och anordnaren att bestämma inriktningen. Om det blir yrkespraktik så kan det leda till att den studerande motiveras till att fortsätta till en yrkesutbildning och förhoppningsvis går språkinlärningen snabbare. Flera av Nackas sfi-anordnare erbjuder även komvux-kurser, ofta har dessa anordnare yrkesvux. Det är vanligt att dessa anordnare lägger in inslag av yrkeskunskaper i sfi-undervisningen för att stimulera språkinlärningen med hjälp av praktiska inslag. Den studerande möter då även möjligheterna och stimuleras att fortsätta med en yrkesutbildning efter sfi. An-

ordnaren får därmed ”behålla” den studerande (väljer samma anordnare om man är nöjd) och anordnaren får ett till utbildningsuppdrag från Nacka – detta stimulerar anordnarna att lägga in yrkesinslag. Nacka har även börjat utveckla nya yrkesutbildningar i samarbete med arbetsgivare som behöver rekrytera. Om de studerande som rekryteras till dessa utbildningar har dåliga kunskaper i svenska kan utbildningarna även kompletteras med kurser i svenska – sfi eller sas – utifrån den enskildes behov.

Arbets- och företagsnämnden införde 2013 en speciell ersättning till anordnare som erbjuder praktik för sfi-studerande. Alla sfi-deltagare med försörjningsstöd måste delta i praktik parallellt med sfi-undervisningen. För övriga sfi-studerande är praktiken frivillig. En sfi-skola som erbjuder praktik får 3 000 kr extra när praktiken är genomförd – rikt-värde 100 timmar hos en kvalitetssäkrad arbetsgivare.

Nynäshamn *Samtalspartner vid sfi*

Hösten 2010 startade ett arbete med samtalspartner vid sfi i Nynäshamn. Pensionärsföreningar, kommunalpolitiker, Rotary och en bred allmänhet kontaktades för detta arbete. Tanken var att de studerande på sfi skulle få möta svensktalande och i enskilda samtal förbättra sin språkförmåga.

Två huvudmål sattes upp:

- A. att de studerande skulle utveckla sin förmåga att lyssna, förstå och göra sig förstådd vid samtal med svensktalande person.
- B. att de studerande skulle få en större inblick i det svenska samhället samt att ge besökaren (samtalspartnern) kunskap och förståelse för de studerandes olika kulturer.

De studerande förbereds för samtalen genom att träna på att presentera sig själva med exempelvis namn och boende, familj, levnadshistoria, fritidsintressen och framtidsplaner. Besökaren presenterar sig också och den studerande får föra anteckningar för att efter besöket kunna skriva en rapport om samtalet. Besökare och studerande får också förslag på samtalsfrågor såsom: Vad är bra/kan bli bättre i Nynäshamn?: Utbildningar/yrkesliv: Aktuella händelser i Sverige/världen: Svenska skolan.

Verksamheten har nu pågått i tre år och intresset har varit stort både bland de studerande och bland besökarna. Målen för verksamheten tycks också stämma överens med den respons som deltagarna ger. Under hösten 2013 fortsätter arbetet under ledning av en extraanställd resursperson.

Sigtuna *Slussen*

Slussgruppen fungerar som en mellanstation där de studerande tas emot löpande under terminens gång. Nyttillkomna deltagare testas varje vecka och placeras redan påföljande vecka i Slussen, där de får arbeta i grupper med studerande på samma nivå. Där stannar de till nästa periodskifte, som är var femte vecka, då de placeras i en grupp på deras nivå. Intag via Slussen skapar studier i de övriga grupperna som får arbeta ostört enligt sina planeringar i femveckors-perioder. Samtidigt har studerande som registrerar sig under terminens gång möjlighet att börja studera även om övriga grupper är fullbesatta.

I Slussen inkluderas också en grupp deltagare som är på väg att bli klara med sina sfi-studier, men som kanske har något delmoment kvar där de inte uppnått målen, till exempel i att skriva eller tala. Dessa får då sitta i små grupper och arbeta enligt en egen planering tills de bedöms kunna få ett betyg.

En vision Slussen haft och just nu testar är att de studerande ska kunna få undervisning efter de individuella kunskapsbehoven på sfi och i vuxenutbildningen samtidigt. Ett par av deltagarna med akademisk bakgrund har uppnått flera av delmålen för nivå D, men behöver också utveckla sitt tal. De kommer nu att påbörja sina studier i vuxenutbildningen, men när deras schema där tillåter, komma till Slussen för muntlig träning. Slussen kan även erbjuda flexibilitet för yrkesarbetande med skiftande arbetstider, något som är mycket vanligt i Sigtuna kommun med den stora arbetsplatsen Arlanda. Man kan närvara de dagar man inte har eftermiddagsskift, och detta kan vara svårt att genomföra i en statisk grupp. För att ytterligare kunna öka anpassbarheten arbetar verksamheten för en motsvarande Slussgrupp även under förmiddagspassen.

Södertörn

Bas – basutbildning för analfabeter och kortutbildade

Bas riktar sig till nyanlända med 0 – 6 års skolgång från hemlandet. Framför allt välkomnas personer som kommit till Sverige nyligen och som är nybörjare i svenska, behöver baskunskaper för att klara sig och kunna orientera sig i det svenska samhället och som själva är motiverade och kapabla att delta i en heltidsaktivitet för att snabbt få fotfäste i Sverige. I första hand prioriteras personer som är födda efter 1970, eftersom dessa har ett långt yrkes- och vuxenliv framför sig.

Bas är ett samarbete mellan sex kommuner i Stockholms län: Södertälje, Huddinge, Hanninge, Botkyrka, Nynäshamn och Värmdö. Även personer från Nacka, Salem, Nykvarn och Tyresö är välkomna att delta. I projektet finns modersmålsstödjare på arabiska, somaliska och dari, men även personer med andra modersmål är välkomna. Vid behov används tolk.

Innehållet i BAS:

- *Sfi*: mycket deltagaraktivt arbetssätt där alla sinnen används på ett lekfullt sätt för att ta till sig språket, enligt en framgångsrik metod från Norge.
- *Vardagsmatematik*: pengar, kvitton, ekonomi, budget, busslistor, etc.
- *Omvärldskunskaper*: hitta i lokaltrafiken, orientera sig i närsamhället, myndigheter, studiebesök, tittar på brev från myndigheter etc.
- *Arbetslivet*: studiebesök på olika arbetsplatser, samtal kring egna kunskaper och mål, samtal om inkomst, rättigheter och skyldigheter m.m.
- *Hälsa*: samarbete med Hälsokommunikatörerna och praktiska hälso-pass.
- *Datakunskaper*: baskunskaper och språkträning.

Det mesta av undervisningen sker på svenska, men möjlighet att använda modersmålsstödjare/tolk finns. Varje person som börjar på BAS kartläggs genom intervjuer kring bakgrund (skola, arbete), intressen och tankar om framtiden. Genom dessa kartläggningar har projektet funnit att många har svag uppfattning om t.ex. den egna ekonomin, om arbetslivet i Sverige, om vilka myndigheter som gör vad.

Resultatet från BAS så här långt visar att tio av elva nybörjare på sfi redan har fått betyg. Dessa tio har i snitt tagit knappt 16 veckor på sig för att få sitt betyg. Detta kan jämföras med Skolverkets riksstatistik som visar att det i snitt tar 53 veckor att nå betyg på kurs A. Tio av elva nybörjare betyder 91%. Detta kan också jämföras med riksstatistiken. Av alla som började läsa sfi på spår 1 under år 2012 (ca 10 000 personer) hade 37% fått betyg på A-kursen vid årets slut (alltså efter i snitt 1/2 år). Alltså både en betydligt högre andel och på snabbare tid för de studerande i BAS.

Södertälje **Flexi-sfi**

Flexi i Södertälje möter behovet hos den studerande av en flexibel och individuell undervisning. Utifrån Flexis schema kan den studerande plocka ihop sitt eget efter behov och kunskap. En stor spridning av de studerandes förkunskaper i svenska språket finns inom alla nivåer. Det finns de som bara har läst lite svenska tidigare och de som nästan är klara med nivå D. Det finns studerande med studievana och de som inte har det.

När den studerande blir inskriven på Sfi Flexi, gör man tillsammans ett individuellt schema utifrån de tider som den studerande kan läsa sfi. En genomgång av systemet på Flexi sker också, vilka möjligheter som finns och vad som krävs av den studerande. Sfi är uppdelad i moment: läs, muntligt, hör, skriv och grammatik. Varje moment är en fristående lektion och läxa ges till nästa vecka och lektion. Flexi arbetar med teman och bjuder in föreläsare. I det som kallas språkstudion kan den studerande göra och få hjälp med läxor och arbeta med det han eller hon behöver studera extra mycket. Den studerande har också möjlighet att få extra grammatikpass, lästräning, datakunskap och studieteknik. På språkstudion finns det alltid minst två lärare. I klassrummen har den studerande tillgång till olika dataprogram.

Varje vecka genomförs test/diagnos i ett av momenten muntligt, hör, läs och skriv. Då noteras om den studerande har gjort framsteg och kan flytta upp till nästa nivå (C eller D) i just det momentet. När den studerande har blivit godkänd på alla moment, t ex. på nivå C anmäler läraren henne/ honom till slutttest på nivå C. Om den studerande klarar testet går han/hon vidare till nästa nivå eller slutar. Om den studerande inte klarar testet är det bara att fortsätta om tiden tillåter.

Värmdö kommun

På sfi i Värmdö kommun – Centrum för arbete och studier(CAS) – sker samarbete med Lillsveds folkhögskola och Röda korset.

Samarbete med Röda korset

Rödakorskretsen i Värmdö har ca 15 (en man och 14 kvinnor) volontärer som kommer till sfi och stöttar de studerande på olika sätt. Framst genom att samtala med deltagarna. Volontärerna besitter olika kompetenser, t. ex:

- en f d personalhandläggare har kunskaper kring intervjuer inför anställningar
- två volontärer har jobbat med tandvård och har gått in i grupperna och talat om tandhälsa

En volontär går ut och går med en studerande i taget och samtalar. Verksamheten är helt på volontärernas villkor. Värmdö ställer inga som helst krav på dem. De har själva gjort upp ett schema, som för de flesta innebär en eller två timmar i veckan. Varje termin har lärarna träff med volontärerna för avstämning.

Samarbete med Lillsveds folkhögskola som har idrottspedag- och hälsopedagogutbildningar.

Deltagarna på folkhögskolan ordnar friskvårdsdagar med praktiska övningar för de sfi-studerande och de blir bjudna på lunch på skolan.

Folkhögskoledeltagarna ordnar tillsammans med lärarna även kurser i simning och cykling. Det är mycket uppskattat av främst kvinnor från länder där den kunskapen inte är självklar.

7.11 Finns behov av utveckling för att mer individualisera sfi?

På denna fråga, om kommunen ser ett behov av att utveckla sfi mot mer individualisering och individanpassning, fick kartläggningen olika sorters svar. Flera kommuner svarade direkt nej på denna fråga, i vissa fall med olika tillägg som att två kvällar räcker, eller lite mer på helger kanske, eller det är redan individualiserat idag.

De flesta ser dock ett behov av utveckling för ändamålet men lösningarna var många och flera möjliga utvecklingsområden pekades ut.

Arbetsförmedlingen

Ett område handlade om samarbetet med Arbetsförmedlingen och de olika förutsättningar som gäller för förmedlingen och kommunen, bl.a. vad gäller heltidsstudier. Man menade också att språket tränas för lite som det nu är, mer yrkeskännedom och yrkeserfarenhet borde kunna ges i samarbetet med Arbetsförmedlingen. En diskussion med dem skulle behövas för mer meningsfullhet i den delen som de ansvarar för.

Studieplanen

Ett annat fält för utvecklingsarbete som anges är kring den individuella studieplanen, såsom att fördjupa den och kartläggningen samt att finna bättre sätt att hantera studieplanen. Anslutande till detta område uppger kommunerna frågor kring teknisk utveckling, såsom att fler datorer behövs, liksom läsplattor och en utvecklad lärplattform. Mer kringstöd överhuvudtaget efterfrågas, inte bara utveckling av studieplan utan också återkommande utvecklingssamtal och olika möjlighet till praktik.

Sfi-undervisningen

Ett tredje område rörde själva undervisningen. Förslag lades fram om att ha mindre grupper för t.ex. analfabeter, att blanda sfi med samhällskunskap, att skapa flexibla sfi för studieväg 2, att se till att snabbspår och yrkesspår/ -inriktningar finns för alla, att kombinationsmöjligheterna utvecklas samt att kopplingen till universitet/högskolan, t.ex. kring validering, utvecklas.

Övergripande

Några intervjuade kommenterade denna fråga på en övergripande nivå och menade att det ständigt förs diskussioner kring frågan om individanpassad sfi. Synpunkterna handlade om vad i styrningen av sfi som stödjer respektive försvårar individualisering, t.ex. hur kontinuerligt intag komplicerar individualiseringen. Styrdokumentens bestämmelser om vad som händer de som inte blir godkända och som blir kvar i kursen när denna fylls på med nybörjare är problematiskt för en grupp studerande. Andra aspekter som påtalades på en övergripande nivå var det pedagogiska eller didaktiken, hur arbetar man i det flexibla arbetssättet, det krävs mer och annat.

7.12 Vilka svårigheter/utmaningar finns?

Utmaningarna kommunerna ser är många och av skilda slag.

Arbetsförmedlingen

En del av utmaningarna återkommer från andra frågor. En sådan är samarbetet med Arbetsförmedlingen som nämns av flera som en utmaning ur olika aspekter. Bland annat tar man upp konkurrensen som blir en följd av att kommun och Arbetsförmedlingen erbjuder likartade utbildningar. Privata utbildningsanordnare säljer utbildningar till Arbetsförmedlingen och till kommunerna, samma utbildning men till olika pris och olika betalnings- samt andra villkor. De krav, bl.a. kring lärarbehörighet, betygssystem, kvalitetsarbete, som finns på kommunernas vuxenutbildning uttryckta i författningarna saknas för Arbetsförmedlingen.

Ett annat problem kopplat till Arbetsförmedlingen är att skapa meningsfull heltidssysselsättning för individen, eftersom det dels är oklart vad som sker på Arbetsförmedlingens del av dagen och dels ges aktiviteter till individen som det är tveksamt om denna kan tillgodogöra sig p.g.a. att språket ännu inte behärskas. Man menar att Arbetsförmedlingen inte ska syssla med utbildning och att det finns flera problem med att bygga upp ett parallellt utbildningssystem.

Sfi och arbetslivet

En annan svårighet handlar om olika perspektiv på yrkeslivet och arbetslinjen som att skapa strukturer för att få reda på arbetslivets kompetensbehov, att mer koppla sfi/sas till yrkesutbildningar och till de studerandes tidigare yrkesbakgrund, att få till lärlingsutbildningar och yrkesinriktningar samt att hitta sfi-verksamheter som stödjer det som de studerande kan och har med sig.

Sfi- lärare

En utmaning som nämns av flera, handlar om lärarresursen, att få fatt i kompetenta lärare, om brist på lärarresurser och om fortbildning för lärare. Utmaningar som ökande krav på utbildningen, flexibla studier, kontinuerlig antagning liksom att sfi ökar och att nya språkgrupper tillkommer, ställer också nya krav på lärarna.

Egen regi och utbildningsanordnarna

Ytterligare en svårighet rör förhållandet att man inte längre har egen regi, utan upphandlar eller använder sig av tjänstekoncession. Några specifika svårigheter som nämns är att få till beställarrollen i förhållande till företagen, att påverka undervisningen när personalansvaret ligger hos anordnarna, att kunna samla studerandegrupper hos anordnare och svårigheten att få anordnarna att specialisera sig.

Övriga utmaningar

Vuxregionprojektet nämns också som en utmaning, att få kommunerna att göra mer och mer likadant. Nätverk mellan sfi-lärare inom Stockholms län är ett önskemål som framförs.

Andra svårigheter som påpekas av enstaka kommuner är att åstadkomma modersmålsstöd, att skapa bra sfi för analfabetet och att bli bättre på att utbilda de med kort utbildningsbakgrund, att genomföra bra kartläggningar av de studerandes bakgrund, att få till samordning mellan myndigheterna samt därutöver, deltagarnas försörjning (eftersom de inte har rätt till studiemedel). Slutligen nämns också som en utmaning de stora krav på sfi från omgivning som finns liksom överhuvudtaget sfi-utbildningens roll och plats.

7.13 Inom vilka områden kan ni tänka er att samarbeta med andra kommuner?

Frågan om inom vilka områden kommunen kan tänka sig att samarbeta med andra kommuner gav många skilda svar. I sammanställningen av denna fråga har dels svaren vid kartläggningen och dels resultatet från diskussionen vid KSLs seminarium kring frågan i september använts.

Alla kommuner vill samarbeta men man har olika förslag på med vilka, i vilken omfattning samt inom vilka områden. De som talar för samarbete menar att det ger stora möjligheter till utveckling och att det är den väg man måste gå. Några kommuner uppger att de vill samarbeta om det mesta och mer än vad som görs idag. Andra säger sig vara beroende av ett fungerande samarbete. Någon kommun anser att det inte behövs mer samverkan.

De kommuner som ingår i någon form av kommunsamarbete hänvisar till detta i första hand men säger sig också vilja samarbeta kring mer och i vidare krets. De samarbeten man hänvisar till är Södertörn, BAS, Vux8 och 7gruppen samt till vuxenregionsarbetet. Vuxenregionsarbetet vill flera utveckla.

De förslag till samarbeten som framkom sorteras nedan områdesvis. Samarbetet föreslogs kunna vara regionalt, delregionalt och/eller i kommunkluster av annat slag. Inom respektive grupp står de idéer överst som flest kommuner föreslog och därefter i fallande ordning.

Samarbete kring utbildningen:

- Analfabeter och individer som behöver extra stöd.
- Yrkesspår, -inriktning, -infärgning och arbetsmarknadssynkronisering samt mer samarbete med gymnasiet.
- Specifika inriktningar och grupper, mer skräddarsydda utbildningar, sfx för lågutbildade.
- Fler sfx borde kunna utvecklas i förhållande till behoven, om det inte är så att behoven är täckta av de sfx som finns idag.
- Modersmålsstödjare och ett gemensamt system med språkstödjare.
- Interaktiva läromedel.
- Samarbeta med andra som har liknande studerandegrupper.

Samarbete kring administration:

- Gemensam upphandling.
- Fortbildning för lärarna.
- Prisfrågan, både vad man betalar och vad man tar betalt, förslag att ta fram en överenskommelse om interkommunal ersättning med samma summa för alla, eller en gemensam peng.
- Gemensam betalningsmodell.
- Administrationen och rutiner gentemot gemensamma anordnarföretag.
- Kartläggningen och validering behöver ses över, systematiseras och centraliseras till en gemensam verksamhet där man bara sysslar med detta.
- Återuppta och utveckla frisök.
- Samordning av kommunernas olika regler.

Samarbete kring kvalitetsarbete:

- Gemensamma nyckeltal.
- Gemensam avbrottsstatistik, samma definitioner och kodning.

Samarbete kring stöd och hjälp:

- Erfarenhetsutbyten kring utvecklingsfrågor.
- Nätverk för lärare och skolledare.
- Gemensam kompetensutveckling.
- Framtagande och spridning av goda exempel.

7.14 Övrigt av intresse för länets sfi

Karläggnings innehöll till sist en allmänt hållen fråga om övrigt att tillägga till svaren som avgivits. Mycket av det som redan nämnts återkom och i rapporten har detta sorterats in under respektive rubrik ovan. Svar på frågan från en rektor var:

*»Ja, det är enkla framgångsrecept
– små grupper och välutbildad personal och koppling
till arbetsmarknaden – se sfi som en resurs«*

Några kommuner tog upp vikten av att utbildningen hänger samman både i sig, men också med resten av vuxenutbildningen. Det är viktigt med helhet för individen, med den röda tråden. Särskild utpekad grupp i sammanhanget var analfabeter där helhetslösningar som inte innebär att sitta på skolbänken hela dagen efterlystes. På samma tema var svaret att det är bra med helhetslösningar med bas i de olika delregionala noderna.

Resonemang kring sfi på en övergripande nivå fördes också. Kommunerna äger vuxenutbildningen, vad vill man använda den till förutom att följa nationella styrdokument. Vux är också ett verktyg i tillväxtarbetet, i arbetet med integration och arbetsmarknad m.m. Förslaget från kommunen var att lägga de kommunala pengarna i vux för att minska arbetslöshet, skapa integration m.m.

En aspekt som togs upp är frågan om vad sfis uppdrag egentligen är? Handlar det bara om att individen får ett arbete eller mer om att lära sig språket och klara sig i samhället. En kommun menade att:

*»Det bästa vore om vi kunde bryta industritänket i sfi,
man kan lära sig på en arbetsplats eller ute
i samhället - det blir för mycket skola i Sfi, väldigt många
jobbar och läser Sfi men för de andra behövs mer stöd«*

Sfi bonusen, som nu inte längre blir kvar, togs upp av några rektorer som menade att den på ett sätt var bra, men att den endast var möjlig att nå för högutbildade. Man menar också att någon morot för de lågutbildade behövs.

8. *Diskussion och slutsatser*

Mycket utvecklingsarbete pågår hos de olika sfi-verksamheterna i länet. Nya idéer prövas för att alltmer anpassa sfi-utbildningen till individen och för att få nya nationella regler att fungera i den praktiska verkligheten. Samtidigt presenteras reformer för utveckling av sfi på nationell nivå. Den senast framlagda Sfi-utredningen (SOU 2013:76) innehåller mycket genomgripande förslag. Om utredningens förslag genomförs är mycket av det som diskuteras i kartläggningen inte längre relevant.

Till följd av det utvecklingsarbete och den anpassning som sker inom varje kommun ser det mycket olika ut i länets sfi-verksamheter, alltifrån skilda inriktningar som erbjuds till pris och kostnadsmodeller. Och att det ser så olika ut mellan kommunerna blir förstas en svårighet vid samarbete. Kännedomen mellan kommunerna om varandras arbete ser ut att vara svag om man ser till hela länet, vilket förstas gör det svårt att känna till vad som pågår och att lära av varandra. Ett första steg bör vara att kommunerna får kännedom om varandras arbete. Samarbete för att lära av varandra, att ytterligare utveckla sfi och att skapa större anpassning till individen kan ske både regionalt, delregionalt och i kommunkluster.

I kartläggningen finns synpunkter kring sfis roll i ett vidare sammanhang. Att se sfi och vuxenutbildningen som en del i det samhälleliga arbetet med att öka arbetsmarknadsanlutningen och att minska utanförskapet är av vikt. För att detta skall bli möjligt behövs i första hand att blicken riktas på denna väg och att man börjar se den kommunala vuxenutbildningen, inklusive sfi, som ett sätt att höja utbildningsnivån och därmed ge förutsättningar för en matchning mellan utbildade individer och arbetslivet. För denna ansats krävs att ett antal förutsättningar är uppfyllda, bl.a. att ta fram ett system för att ta reda på arbetslivets behov, att bli bättre på att ta vara på individens kompetens samt att resurserna satsas samlat på vuxenutbildningen. Möjligheterna till olika yrkesutbildning och till att kunna nå högskolebehörighet behöver därutöver ytterligare förstärkas.

Nedan diskuteras vissa delar i kartläggningen separat och utifrån ett nuläge.

Studieplan

För att sfi och i nästa steg vuxenutbildningen ska kunna fungera utifrån individens förutsättningar och möjligheter och för att utbildningssystemet ska kunna nyttjas effektivt behöver individens förkunskaper, möjligheter och övriga förutsättningar kartläggas och valideras. Kring kartläggningen av individen och studieplan finns flera goda exempel i länets kommuner, men det är också ett område som flera menar är alldeles eftersatt och där utveckling behöver komma till stånd. Det handlar om hur kartläggningen görs, vilka uppgifter som samlas in, möjligheter till validering och hur resultaten systematiseras. I detta sammanhang bör också uppgifter kunna inhämtas från Arbetsförmedling (och eventuellt Migrationsverket) så att individen ej behöver upprepa sin livshistoria i flera omgångar. Valideringen bör kunna göras av Arbetsförmedlingen om individen är aktuell där (vilket kartläggningen har ett exempel på), eller i samarbete med dem. Detta är ett område som förmodligen, även om förslagen i SOU 2013:76 genomförs, också fortsättningsvis kommer att vara kommunens ansvar.

Inriktningar

Samarbete för att skapa ytterligare individanpassade inriktningar i länet behövs. Det kan gälla yrkesinriktning för de som ej har yrkeserfarenhet med sig eller för de som har en obsolet yrkeskompetens och där det är svårt för en kommun att tillhandahålla flera olika yrkesmöjligheter. Eftersom man i länet använder olika begrepp; yrkesinriktningar, -inriktning och -spår behöver det bestämmas om samarbete i länet ska ske kring detta.

Samarbetet kan också gälla analfabeter och kortutbildade där gruppen i varje kommun är liten och därför svår att ge adekvat utbildning till. Kanske behöver gruppen också differentieras inom sig så att analfabeter hålls isär från kortutbildade. Som BAS-projektet visar kan kommunerna samlat ge utbildningen med olika former av stöd som t.ex. modersmålsstödjare. BAS visar också att den samlade gruppen med undervisning i svenska tillsammans med grundläggande kunskaper i andra ämnen under hel dag är av värde.

Kartläggningen till studieplanen behöver fånga den yrkeskunskap som finns hos individen, dels för sfxen och dels för att kunna individanpassa utbildning utifrån individens bakgrund, förutsättningar och möjligheter. Kartläggningen, och i förlängningen studieplanen, behöver också fånga intresseområden för att kunna skapa inriktningar mot olika yrken. Samtidigt behövs ett system för att få fatt i arbetslivets behov. Genom de regionala programråden som samlar utbildare på gymnasienivå och i vuxenutbildningen tillsammans med branschföreträdare finns ett embryo till ett sådant system. Tanken är att råden årligen ska kunna presentera en mätare över hur branschernas efterfråga ser ut på gymnasieprogrammets inriktningar.

Flexibilitet

Kraven på möjligheter till flexibla studier så att individen samtidigt med sfi-studierna t.ex. kan arbeta och/eller bedriva studier i andra ämnen, har funnits länge. Kartläggningen visar på att varje kommun på olika sätt försöker skapa så flexibla lösningar som möjligt. Det gäller både i tid och på andra sätt. Möjligheterna kan utökas än mer med samarbeten kring inriktningar och genom erfarenhetsutbyten och lärande mellan kommunerna.

Pris och kostnadsmodell

Priset för sfi både vid försäljning och köp skiljer sig mycket mellan kommunerna liksom de olika betalningsmodeller som valts av respektive kommun. Det är också stor skillnad mellan kommuner som upphandlar (eller motsvarande) och kommuner med egen regi. Överenskommelse om pris är möjlig att göra i länet om kommunerna så vill. Genom en sådan skulle det bli enklare att t.ex. samordna olika inriktningar.

Gemensam upphandling

Gemensam upphandling tar flera kommuner upp. För närvarande finns förfrågan om gemensam upphandling av vuxenutbildningen ute hos kommunerna och svaren visar att många är intresserad av detta. Kanske kan sfi ingå i denna upphandling om den görs uppdelad mellan de olika skolformerna och nivåerna. I en gemensam upphandling kan krav ställas på att inriktningar ska finnas på olika platser i länet. En gemensam upphandling skulle också kunna få till följd en mer likartad prisbild m.m.

Kvalitetsarbetet

För närvarande pågår länets gemensamma enkätundersökning i vuxenutbildningen inklusive sfi. Utvärderingsarbete hos utbildningsanordnarna pågår också över kommungränserna. Att arbeta med att förbättra kvaliteten på utbildningen ser kommunerna som viktigt, men det är också ett område där fler poängterar att det är eftersatt, trots att en hel del kvalitetsarbete pågår. Flera använder sig av enkäter och hittar sätt att genomföra dem trots de språksvårigheter som finns. Ett annat sätt som fungerar bra med individer som håller på att utveckla ett nytt språk är fokusgrupperna som kan utföras på en mängd olika sätt och där flera exempel finns i länet. Ett tredje sätt är olika nyckeltal för tid, avbrott, uppföljning efter studierna m.m. Om kommunerna ska samarbeta om dessa behöver man komma överens om vad och hur man mäter respektive uppgift.

Arbetsförmedlingen

På frågan om samarbeten var kartläggningen bl.a. intresserad av förhållandet till Arbetsförmedlingen i och med de ändrade förhållanden som etableringsreformen inneburit. Samarbetet kommer dock upp i andra sammanhang också som t.ex. vid frågan om att kombinera olika studier med sfi. Arbetsförmedlingens roll i etableringen ifrågasätts inte alls men de företeelser som är starkt ifrågasatta är dels samarbetet med kommunen och dels de insatser som de beslutar om.

Samarbetet med Arbetsförmedlingen rör planeringen för individens bästa vilken ser ut att fungera på högst olika sätt i länet. En kommun har träffar med dem och diskuterar individärenden och i en annan är det inte möjligt p.g.a. att Arbetsförmedlingen hänvisar till sin sekretess.

Att Arbetsförmedlingen erbjuder olika utbildningar som i vissa fall är mycket lika de kommunen erbjuder är problematiskt ur flera synvinklar. Kommunens utbildningar finns i ett system reglerat i styrdokument av olika dignitet som sammantaget garanterar en kvalitetssäkrad och behörighetsgivande utbildning. Systemet innefattar bl.a. skollag med lärarbehörighet och systematiskt kvalitetsarbete, förordningar med kursplaner, betygskriterier och särskilda mål i läroplanen. Inget av detta ser ut att finnas i de utbildningar som Arbetsförmedlingen erbjuder. Därutöver skapas med de likartade utbildningarna en konkurrenssituation som blir svår för individen att hantera.

I länet pågår samarbete på regional nivå med Arbetsförmedlingen i det regionala samrådet. I samrådet har två av frågorna ovan tagits upp, dels problemet med att man på vissa håll i länet hänvisar till sin sekretess som hinder för gemensam planering med kommunen och dels hindret att Arbetsförmedlingen inte kan delta i finansieringen av olika insatser som kommunen har ansvar för, som BAS, sfx och Hälsokommunikatörerna.

8.1 Slutsatser - förslag att arbeta vidare med

Utifrån rapportens samlade kunskapsunderlag och diskussionen i föregående avsnitt kan flera områden för samarbete i länet urskiljas. Dessa är dock starkt beroende av vad som händer med Sfi-utredningen (SOU 2013:76) varför man bör avvakta vad som vidare händer med utredningens resultat. De områden som man kan gå vidare med, förutom att fortsätta resonemanget kring rapportens resultat med kommunerna, är att:

- Låta sfi ingå i det arbete med gemensam upphandling av vuxenutbildning som nu påbörjas i länet om de olika nuvarande skolformerna och nivåerna kan särskiljas.
- Ha kontinuerligt erfarenhetsutbyte.
- Förmedla och diskutera goda exempel mellan kommunerna.

De områden som kan vara aktuella för länssamarbete men som man bör avvakta resultatet av utredning är:

- Studieplansarbetet, kartläggning, validering och systematisering av detta.
- Fler yrkesinriktningar utifrån individens förutsättningar och arbetslivets behov.
- Samordna insatserna kring analfabeter och kortutbildade.
- Framtagande av gemensamma nyckeltal.
- Samordna pris och betalningsmodeller.

Områden där arbete redan pågår inom KSL är:

- De regionala programråden arbetar med att försöka ta fram regionala bilder över arbetslivets behov av utbildade personer.
- Det regionala samrådet arbetar med att utveckla samarbetet med Arbetsförmedlingen.

